

Warszawa, dnia 15 maja 2013 r.

Poz. 563

**ROZPORZĄDZENIE
RADY MINISTRÓW**

z dnia 9 kwietnia 2013 r.

w sprawie wprowadzenia na 2013 r. programu zwalczania wścieklizny oraz programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby

Na podstawie art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza się:

- 1) program zwalczania wścieklizny (*Rabies*), który jest określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia;
- 2) program mający na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków (*Avian influenza*) oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby, który jest określony w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 47, poz. 278, Nr 60, poz. 372 i Nr 78, poz. 513.

PROGRAM ZWALCZANIA WŚCIEKLIZNY (*RABIES*)**1. Identyfikacja programu**

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: Wścieklizna (*Rabies*)

Wniosek o współfinansowanie na rok: 2013

2. Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

W okresie międzywojennym oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były psy. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliznie pozwoliło na znaczne ograniczenie występowania tej choroby. Liczba zachorowań na wściekliznę wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3600 w 1946 r. do 73 w 1956 r. Problem wścieklizny pojawił się ponownie, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946–1956 wśród zwierząt dzikich zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny. W 1957 r. nie zanotowano żadnego takiego przypadku, natomiast w latach następnych był zauważalny wzrost zachorowań wśród zwierząt dzikich – w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych liczba zachorowań u zwierząt dzikich przekraczała liczbę zachorowań u zwierząt domowych.

W 1990 r. w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzono 2045 przypadków wścieklizny, w tym 1668 przypadków wśród zwierząt dzikich (1374 przypadki u lisów). Najwięcej przypadków tej choroby zanotowano w ówczesnych województwach: poznańskim (157), opolskim (139), koszalińskim (133), szczecińskim (130), bydgoskim (123) oraz śląskim (103). Pojedyncze przypadki odnotowano w lubelskim, łomżyńskim, łódzkim oraz przemyskim, natomiast nie odnotowano ich w białsko-podlaskim.

W 1991 r. stwierdzono 2287 przypadków wścieklizny, w tym 1864 u zwierząt dzikich, z czego 1513 przypadków u lisów. Wścieklizny nie odnotowano w ówczesnym

województwie lubelskim, a pojedyncze przypadki wystąpiły w przemyskim, łódzkim, łomżyńskim oraz krośnieńskim.

W 1992 r. stwierdzono 3084 przypadki wścieklizny, w tym 2549 u zwierząt dzikich, z czego 2079 u lisów.

Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny w 1993 r. rozpoczęto akcję doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie.

W 1993 r. stwierdzono 2648 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2166 u zwierząt dzikich, z czego 1803 u lisów.

W 1994 r. stwierdzono 2238 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 1788 u zwierząt dzikich, z czego 1506 u lisów.

W 1995 r. stwierdzono 1973 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1528 u zwierząt dzikich, z czego 1280 u lisów.

W 1996 r. stwierdzono 2527 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2064 u zwierząt dzikich, z czego 1779 u lisów.

W 1997 r. stwierdzono 1494 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1239 u zwierząt dzikich, z czego 1091 u lisów.

Efektom nieustającego przeprowadzania szczepień w zachodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej był spadek liczby przypadków wścieklizny, a także brak występowania tej choroby od dłuższego czasu na obszarach województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

W 1998 r. stwierdzono 1329 przypadków wścieklizny zwierząt, w tym 1120 u zwierząt dzikich, z czego 927 u lisów.

W 1999 r. stwierdzono 1148 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 721 u lisów.

W 2000 r. stwierdzono 2224 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1583 u lisów, a w 2001 r. stwierdzono 2964 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 2224 u lisów.

W trakcie przeprowadzanych akcji szczepień zaobserwowano „przemieszczanie się” wścieklizny do wschodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czyli na obszary nieobjęte do tej pory szczepieniami, oraz występowanie pojedynczych przypadków wścieklizny na terenach przygranicznych z Republiką Czeską.

W 2002 r. liczba przypadków wścieklizny u zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyniosła 1119, z czego 1038 przypadków zanotowano u zwierząt dzikich, w tym 884 u lisów. W 2002 r. największą liczbę przypadków wścieklizny zanotowano w województwie wielkopolskim – 339.

W 2003 r. stwierdzono 388 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 314 u zwierząt dzikich, z czego 233 u lisów.

W 2004 r. stwierdzono 136 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 114 u zwierząt dzikich, z czego 86 u lisów.

W 2005 r. stwierdzono 138 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 102 u zwierząt dzikich, z czego 84 u lisów.

Jak wykazują dane za lata 2006–2009, stanowiące załączniki nr 1–4 do programu zwalczania wścieklizny (*Rabies*), zwanego dalej „programem”, liczba przypadków wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uległa dalszemu znacznemu zmniejszeniu.

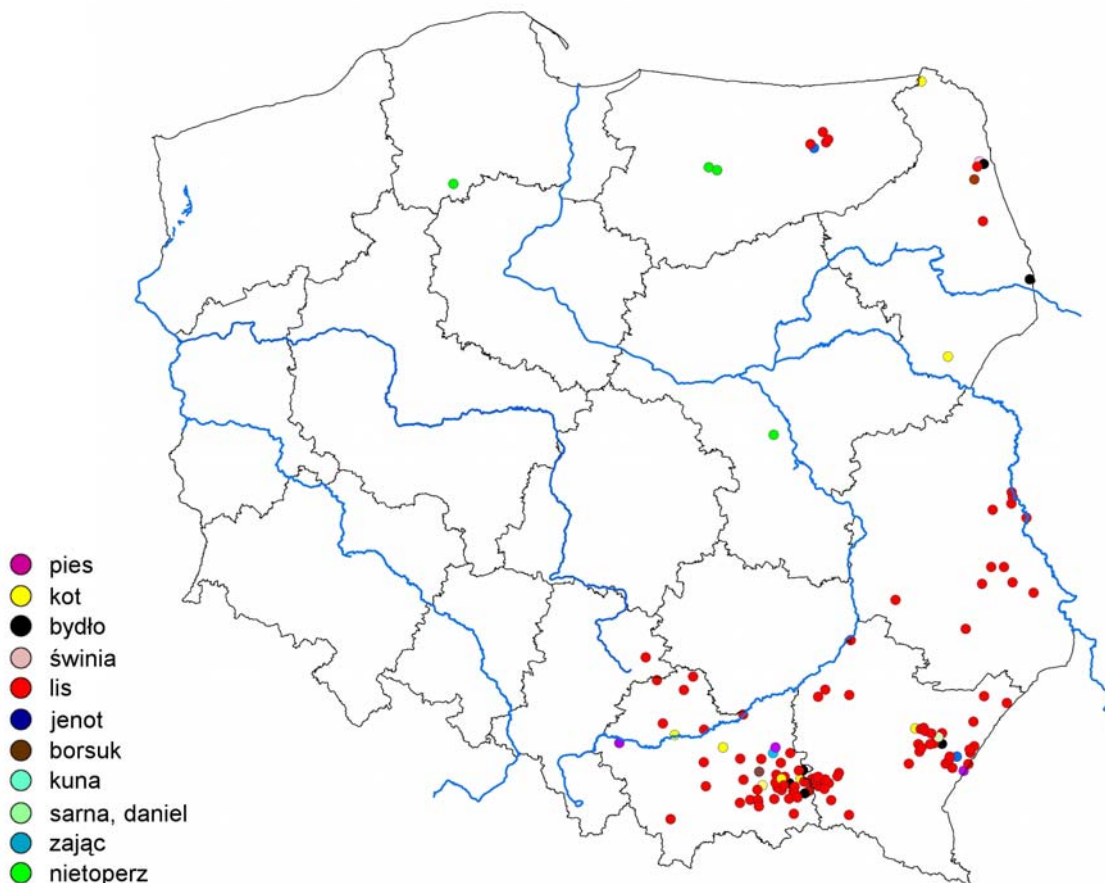
W 2010 r. liczba przypadków wścieklizny ponownie wzrosła. W roku tym odnotowano 151 przypadków, z czego 129 przypadków stwierdzono u zwierząt dzikich, w tym 117 u lisów (załącznik nr 5 do programu). W 2010 r. najwięcej przypadków wścieklizny (118) zanotowano w województwie małopolskim. Stwierdzono, że choroba w tym województwie została wywołana przez terenowy szczep wirusa wścieklizny należący do genotypu 1 o nieznanym pochodzeniu. Wariant wirusa wykazywał najwyższe podobieństwo do wariantu NEE. Podejrzewa się, że powódź, która wystąpiła bezpośrednio po wiosennej akcji szczepień, mogła wpłynąć negatywnie na uodpornienie lisów przeciwko wściekliznie w województwie małopolskim.

W 2011 r. stwierdzono 160 przypadków u zwierząt, w tym 126 u zwierząt dzikich, z czego 103 u lisów (załącznik nr 6 do programu). W 2011 r. najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (60) i podkarpackim (63), przy czym zaobserwowano systematyczny spadek liczby przypadków w woj. małopolskim. W tym województwie w pierwszym półroczu 2012 r. stwierdzono jedynie 3 przypadki wścieklizny, w tym 2 w styczniu i 1 w kwietniu.

Ponadto w 2011 r. wściekliznę odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim. Stwierdzono, iż choroba w tym województwie została wywołana przez terenowy szczep wirusa wścieklizny należący do wariantu NEE genotypu 1 o nieznanym pochodzeniu.

Przypuszcza się, że ewentualną przyczyną wystąpienia przypadków wścieklizny w województwie warmińsko-mazurskim mogła być migracja zakażonych dzikich zwierząt z Federacji Rosyjskiej (Obwód Kaliningradzki), jednak ze względu na brak dostępnych sekwencji izolatów wirusa z tego obszaru, nie ma możliwości dokonania analizy porównawczej mającej na celu ustalenie ewentualnego pochodzenia wirusa. W 2011 r. w województwie warmińsko-mazurskim stwierdzono 6 przypadków wścieklizny u zwierząt lądowych, natomiast w pierwszym półroczu 2012 r. odnotowano jedynie 1 przypadek wścieklizny, który wystąpił w lutym. W związku z otrzymaniem dodatnich wyników badań w kierunku wścieklizny wdrożono środki opisane w ust. 4.4.9 programu. W celu ograniczenia liczby przypadków wścieklizny, na obszarze 1600 km² wokół miejscowości Ryn, podczas jesiennej akcji szczepień lisów w 2011 r. wyłożono zwiększoną liczbę dawek szczepionki (40 dawek na 1 km²) przy jednoczesnym zastosowaniu odległości przelotowej 500 m podczas dystrybucji szczepionki z samolotu. Natomiast w 2012 r. w celu eliminacji wścieklizny w województwie warmińsko-mazurskim w wiosennej akcji szczepień lisów na obszarze na północ od linii wyznaczonej wzdłuż szerokości geograficznej 53° 50' N wyłożono zwiększoną liczbę dawek szczepionki (30 dawek na 1 km²) przy jednoczesnym zastosowaniu odległości przelotowej 500 m podczas dystrybucji szczepionki z samolotu.

Dodatkowo przypadki wścieklizny u zwierząt występują na terenach położonych wzdłuż wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie możliwe jest przechodzenie zwierząt zakażonych wścieklizną z terenów Ukrainy oraz Białorusi.

Rys. 1. Lokalizacja na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ognisk wścieklizny stwierdzonych w 2011 r. Każdy punkt oznacza ognisko wścieklizny, w związku z tym więcej niż jeden przypadek wścieklizny mógł wystąpić w danym ognisku

Na przełomie 1991 r. i 1992 r. opracowano założenia do programu zwalczania wścieklizny w Rzeczypospolitej Polskiej.

W pierwszym etapie realizacji programu zwalczania wścieklizny wykładanie szczepionki przeciwko wściekliźnie miało objąć teren położony w pasie przygranicznym z Republiką Federalną Niemiec (Szczecin, Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra, Jelenia Góra, Wałbrzych, Legnica, Opole, Wrocław, Poznań, Piła, Leszno i Koszalin), gdzie wścieklizna u lisów wystąpiła endemicznie i przypadki tej choroby stwierdzano najczęściej. Zaproponowano wykładanie szczepionki dwa razy w roku – wiosną i jesienią – po 16 dawek (przynęt) na 1 km². Wykładanie szczepionki miało być przeprowadzane ręcznie. Stopniowo akcja miała być rozszerzana o kolejne województwa w kierunku wschodnim. Wraz z wykładaniem szczepionki miała być prowadzona kontrola szczepień określająca wskaźnik przyjęcia szczepionki przez lisy oraz wskaźnik nabytej odporności.

Jednak w 1992 r. zmieniono sposób podawania szczepionki z ręcznego na wyrzucanie z samolotów, a liczbę województw objętych szczepieniem zmniejszono z 12 do 6. Odstąpiono od rozrzucania szczepionki w ówczesnych województwach: opolskim, wrocławskim, leszczyńskim, pilskim, poznańskim oraz koszalińskim. Ostatecznie w Rzeczypospolitej Polskiej rozpoczęto program szczepień lisów przeciwko wściekliznie w 1993 r.

W 1994 r. obszar szczepień został powiększony o 6 ówczesnych województw: koszalińskie, słupskie, pilskie, katowickie, bielsko-bialskie i skierniewickie.

W 1995 r. obszar szczepień został powiększony o kolejne 10 ówczesnych województw: gdańskie, bydgoskie, konińskie, leszczyńskie, poznańskie, kaliskie, wrocławskie, opolskie, częstochowskie oraz warszawskie.

W 1996 r. obszar szczepień został powiększony o dalsze 4 ówczesne województwa: krośnieńskie, nowosądeckie, elbląskie i piotrkowskie.

W 1997 r. obszar szczepień został powiększony o województwo krakowskie.

W 1998 r. obszar szczepień został powiększony o kolejnych 5 województw: tarnowskie, sieradzkie, radomskie, łódzkie oraz lubelskie – 1 gmina.

W 1999 r. zmieniony został podział administracyjny państwa z 49 województw na 16 i wówczas szczepieniami objęto w całości województwa: dolnośląskie, lubuskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie, śląskie, pomorskie, opolskie i małopolskie, natomiast częściowo województwa: kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie i podkarpackie. W województwach podlaskim i świętokrzyskim nie prowadzono szczepień.

W 2000 r. obszar szczepień nie uległ zmianie. W wyniku gwałtownego wzrostu zachorowań zwierząt na wściekliznę na obszarach, gdzie nie prowadzono szczepień lisów przeciwko wściekliznie oraz na granicy „obszaru szczepionego” z „obszarem nieszczepionym”, w 2001 r. wprowadzono zmodernizowany program szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, w którym to w akcji wiosennej zrezygnowano ze szczepień w zachodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie od dłuższego czasu nie odnotowywano przypadków wścieklizny u zwierząt. Obszar objęty szczepieniami to:

- 1) powiat wałecki – w województwie zachodniopomorskim;
- 2) powiaty: dzierzoniowski, ząbkowicki i kłodzki – w województwie dolnośląskim;

- 3) powiaty: warszawski zachodni, gostyński, sochaczewski, żyrardowski, grodziski, pruszkowski, piaseczyński, grójecki, białobrzegi, przysuski, radomski, szydlowiecki, zwoleński, lipski, kozienicki, sierpecki, płoński, nowodworski, ciechanowski, mławski, żuromiński, przasnyski, ostrołęcki, makowski, legionowski i pułtuski – w województwie mazowieckim;
- 4) gmina Janowiec i część gminy Puławy – w województwie lubelskim;
- 5) powiaty: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, łańcucki, mielecki, ropczycki, rzeszowski, sanocki, strzyżowski i tarnobrzegi w całości oraz powiat jarosławski, leżajski, nizański, przemyski, przeworski i stalowowolski w części na południe od linii rzeki San – w województwie podkarpackim;
- 6) województwo warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, małopolskie, opolskie, śląskie, łódzkie i świętokrzyskie;
- 7) województwo pomorskie, z wyjątkiem powiatów: słupskiego, lęborskiego i bytowskiego.

Natomiast w akcji jesiennej 2001 r. szczepieniami objęto większość terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem województwa podlaskiego, części województwa lubelskiego i podkarpackiego.

Od 2002 r. akcja szczepień obejmuje całe terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przy czym w 2010 r. oraz 2011 r. wiosennej akcji szczepień nie przeprowadzono w województwie dolnośląskim.

Tabela 1

Wyniki badań monitoringowych akcji szczepień oraz liczba lisów przebadanych testem różnicowania szczepów wirusa wścieklizny

Akcje szczepień	Wyniki badań monitoringowych akcji szczepień		Różnicowanie szczepów wirusa (liczba przebadanych lisów)
	Obecność TC (%)	RFFIT (%)	
jesień 1998 r.	67,7	68,0	0
wiosna 1999 r.	64,3	66,7	0

jesień 1999 r.	64,4	82,9	0
wiosna 2000 r.	55,3	75,3	0
jesień 2000 r.	64,4	81,7	0
wiosna i jesień 2001 r.	52,4	62,1	0
wiosna i jesień 2002 r.	66,7	72,9	0
wiosna i jesień 2003 r.	78,4	92,6	0
wiosna i jesień 2004 r.	82,5	94,0	0
wiosna i jesień 2005 r.	85,56	83,60	0
wiosna i jesień 2006 r.	87,17	82,12	43
wiosna i jesień 2007 r.	83,17	80,21	42
wiosna i jesień 2008 r.	86,87	79,66	19
wiosna i jesień 2009 r.	89,12	81,72	6
wiosna i jesień 2010 r.	89,15	84,90	117
wiosna i jesień 2011 r. ^{a)}	86,49	79,50	103

^{a)} Na podstawie wstępnych wyników badań.

3. Opis przedłożonego programu

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.), wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wściekliznie.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie (Dz. U. Nr 142, poz. 1509) szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w roku kalendarzowym na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach

bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na obszarze województwa i na obszarze województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na obszarze województwa i na obszarze województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km².

Badania monitoringowe wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. Nr 282, poz. 2813, z późn. zm.). Zgodnie z tym rozporządzeniem, w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wścieklicznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

4. Środki przewidziane w programie

4.1. Skrócony opis środków przewidzianych w programie

Rok: 2013

x kontrola	x zwalczanie
x badania	x badania
x szczepienia	
x monitorowanie	

4.2. Organizacja, nadzór i rola wszystkich zainteresowanych stron biorących udział w programie

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację

programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków pochodzących z Unii Europejskiej informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami Unii Europejskiej.

Organem odpowiedzialnym za nadzór i koordynację działań zapewniających realizację programu jest na poziomie krajowym Główny Lekarz Weterynarii.

Odpowiedzialność terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej za realizację programu została określona w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744, z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz. U. poz. 480) wyznaczono jako krajowe laboratorium referencyjne dla wścieklizny Laboratorium Zakładu Wirusologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii.

Diagnostyka wścieklizny przy wystąpieniu podejrzenia tej choroby jest przeprowadzana przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, z wykorzystaniem następujących badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym;
- 2) izolacji wirusa wścieklizny na myszach;
- 3) izolacji wirusa wścieklizny na kulturach komórkowych neuroblastomy;
- 4) genotypizacji izolatów wirusa wścieklizny.

Badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących są przeprowadzane przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Badania monitoringowe wykonuje się przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- 2) szlifów kostnych żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracyklin);

- 3) testu seroneutralizacji (RFFIT – rapid fluorescent focus inhibition test) – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej);
- 4) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

4.3. Opis regionów administracyjnych Rzeczypospolitej Polskiej, w których program ma być realizowany

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie – km ²
dolnośląskie	19 947,00	16 044,89
kujawsko-pomorskie	17 972,00	16 533,40
lubelskie	25 122,00	22 441,00
lubuskie	13 988,00	13 054,00
łódzkie	18 219,00	16 970,00
małopolskie	15 183,00	15 183,00
mazowieckie	35 558,00	32 069,00
opolskie	9 412,00	8 000,00
podkarpackie	17 845,00	16 133,00
podlaskie	20 187,00	19 175,00
pomorskie	18 310,00	16 559,00
śląskie	12 334,00	10 130,50
świętokrzyskie	11 710,00	10 500,00
warmińsko-mazurskie	24 173,00	21 483,00
wielkopolskie	29 827,00	27 637,66
zachodniopomorskie	22 892,00	20 000,00
Razem	312 679,00	281 913,45

4.4. Opis środków przewidzianych w programie

4.4.1. Powiadomianie o wściekliznie

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 42 ww. ustawy w przypadku podejrzenia wystąpienia wścieklizny obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dotyczy wszystkich osób mających kontakt ze zwierzętami, w szczególności przy wykonywaniu obowiązków służbowych lub zawodowych. Wójt (burmistrz lub prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia. Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia, jeżeli na jego podstawie podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

4.4.2. Zwierzęta i populacja zwierząt objęte programem

Programem jest objęta populacja lisów wolno żyjących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Metoda obliczania populacji: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam.

Region	Szacunki liczebności populacji lisów wolno żyjących		
	2008 r.	2009 r.	2010 r.
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	209 500	203 300	198 300
			2011 r.
			211 900

4.4.3. Zastosowane badania i plany pobierania próbek

Do diagnostyki wścieklizny i nadzoru nad programem szczepień są wykorzystywane następujące badania laboratoryjne:

- 1) badania serologiczne: test seroneutralizacji (RFFIT) zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13, B.2.b);
- 2) badania wirusologiczne i immunochemiczne:
  - a) immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym (FAT – fluorescent antibody test) zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13, B.1.c.i) – test w kierunku wścieklizny,
  - b) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny,
  - c) izolacja wirusa:
    - na myszach, zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13, B.1.c.ii),
    - w hodowli komórek mysiej neuroblastomy zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.13, B.1.c.ii);
- 3) inne badania – badanie na obecność markera (TC).

Monitoring szczepień w Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje przeprowadzenie następujących badań laboratoryjnych:

- 1) test seroneutralizacji (RFFIT) w celu określenia poziomu uodpornienia lisów wolno żyjących, a tym samym efektywności szczepień doustnych;

- 2) badanie na obecność markera (TC) w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące;
- 3) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych.

Powyższe badania laboratoryjne są wykonywane przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie przeprowadza się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakazów zwierząt. Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Ponadto do badań diagnostycznych w kierunku wścieklizny pobiera się tkankę mózgową zwierząt podejrzanych o wściekliznę, które padły lub zostały zabite. Dotyczy to wszystkich gatunków zwierząt wrażliwych na wściekliznę.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta programem szczepień – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na obszarze województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach programu monitoringu, w roku kalendarzowym – 8 lisów/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 8/100)
dolnośląskie	19 947,00	16 044,89	16 044,89	1284
kujawsko-pomorskie	17 972,00	16 533,40	16 132,28	1291
lubelskie	25 122,00	22 441,00	22 441,00	1795
lubuskie	13 988,00	13 054,00	12 108,00	969
łódzkie	18 219,00	16 970,00	16 970,00	1358
małopolskie	15 183,00	15 183,00	15 183,00	1215
mazowieckie	35 558,00	32 069,00	32 069,00	2566
opolskie	9 412,00	8 000,00	8 000,00	640
podkarpackie	17 845,00	16 133,00	16 133,00	1291
podlaskie	20 187,00	19 175,00	16 754,00	1340
pomorskie	18 310,00	16 559,00	15 424,00	1234
śląskie	12 334,00	10 130,50	10 042,00	803

świętokrzyskie	11 710,00	10 500,00	10 500,00	840
warmińsko- -mazurskie	24 173,00	21 483,00	21 483,00	1719
wielkopolskie	29 827,00	27 637,66	27 637,66	2211
zachodnio- pomorskie	22 892,00	20 000,00	16 018,26	1281
RAZEM	312 679,00	281 913,45	272 940,09	21 837

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	test seroneutralizacji (RFFIT)	lisy wolno żyjące	surowica	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 837
terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	test na obecność markera (TC)	lisy wolno żyjące	żuchwa	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 837
RAZEM					43 674

W przypadku wystąpienia sytuacji epizootycznej, uregulowanej w § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, liczba województw objętych szczepieniem może ulec zmniejszeniu, a w związku z tym zmniejszeniu może ulec liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, oraz liczba badań.

4.4.4. Zastosowane szczepionki i programy szczepień

Stosowane szczepionki zgodne z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE), Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz standardami Unii Europejskiej (Raport Komitetu Naukowego ds. Zdrowia Zwierząt i Ochrony Zwierząt przyjęty w dniu 23 października 2002 r.) zostały dopuszczone do stosowania w Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z odrębnymi przepisami krajowymi. Szczepionkami obecnie zarejestrowanymi w Rzeczypospolitej Polskiej są Fuchsoral (SAD B19) i Lysvulpen (SAD Bern). Jest dostępna także szczepionka Rabigen SAG2 (SAG2) zarejestrowana w Europejskiej Agencji Leków (EMA). Szczepionki używane w akcji szczepień są wybierane co roku w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.). Oferty na zakup szczepionki do wyłożenia są składane w każdym województwie, w którym jest przeprowadzane szczepienie. W celu kontroli jakości szczepionka jest poddawana badaniu w kierunku określenia miana wirusa wściekliczny w krajowym laboratorium referencyjnym.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucała z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w roku kalendarzowym na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na obszarze województwa i na obszarach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wściekliczny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na obszarze województwa i na obszarach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wściekliczny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km².

Odległości między liniami przelotowymi, na których jest wykonywany rzut szczepionki z samolotu, na obszarach o wysokim ryzyku wystąpienia wścieklizny wynoszą 500 m. Na pozostałym obszarze objętym szczepieniami odległości między liniami przelotowymi wynoszą 1000 m. Samoloty są wyposażone w system GPS i system rejestrujący rzut szczepionki, aby umożliwić stwierdzenie, czy samoloty poruszają się zgodnie z wcześniej ustalonymi liniami oraz udokumentowanie, że na danej linii została wyłożona przewidziana liczba dawek szczepionki. Wyłożenie ręczne szczepionki odbywa się w miejscach bytowania lisów wolno żyjących na obszarach, na których nie jest możliwa dystrybucja szczepionki z samolotu. Dystrybucja szczepionki odbywa się w województwach. Szczepionka jest przechowywana i transportowana w warunkach określonych przez producenta.

Województwo	Rok stwierdzenia ostatniego przypadku wścieklizny u zwierząt lądowych ^{a)}	Rok stwierdzenia ostatniego przypadku wścieklizny u nietoperzy ^{a)}
dolnośląskie	2005	2006
kujawsko-pomorskie	2004	-
lubelskie	2012	2009
lubuskie	2005	-
łódzkie	2002	2005
małopolskie	2012	-
mazowieckie	2004	2012
opolskie	2007	2004
podkarpackie	2012	-

podlaskie	2012	2010
pomorskie	2008	2011
śląskie	2011	2006
świętokrzyskie	2007	-
warmińsko-mazurskie	2012	2011
wielkopolskie	2007	2010
zachodniopomorskie	2004	2010

^{a)} Dane za okres od dnia 1 stycznia 2002 r. do dnia 30 czerwca 2012 r.

4.4.5. Środki w przypadku stwierdzenia dodatniego wyniku badania

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny (Dz. U. Nr 13, poz. 103) w przypadku stwierdzenia choroby powiatowy lekarz weterynarii wyznacza ognisko choroby oraz obejmuje je nadzorem, niezwłocznie powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wyznaczeniu ogniska choroby oraz wyznacza obszar zagrożony wokół ogniska choroby.

Powiatowy lekarz weterynarii podejmuje również pozostałe czynności, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny.

4.4.6. Kontrola wdrażania programu i sprawozdawczość

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej – informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami Unii Europejskiej.

5. Korzyści wynikające z realizacji programu

Celem programu jest spadek liczby przypadków wścieklizny u zwierząt dzikich.

6. Dane epidemiologiczne dotyczące rozwoju choroby w ostatnich pięciu latach

6.1. Dane rozwarstwione dotyczące badań w ramach nadzoru i badań laboratoryjnych

Rok	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
2007	13 592	10 993	22 055	42	19 217	16 164
2008	14 744	11 984	21 293	19	19 788	17 060
2009	16 805	13 738	23 153	6	22 096	19 604
2010	16 319	13 855	24 158	117	22 486	20 047
2011	16 130	12 823	23 589	103	22 421	19 393

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji – RFFIT (określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)).

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz przy wystąpieniu podejrzenia tej choroby).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

6.2. Dane dotyczące zakażenia

Rok	Liczba zakażonych lisów wolno żyjących	Liczba zakażonych zwierząt innych gatunków wrażliwych na wściekliznę
2007	42	28
2008	19	10
2009	6	2
2010	117	34
2011	103	57

6.3. Dane dotyczące programów szczepień

Rok	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia				Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek produktu leczniczego weterynaryjnego	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu			
2007	-	-	-	-	-	11 735 940	-	-	
2008	-	-	-	-	-	11 713 553	-	-	
2009	-	-	-	-	-	11 681 566	-	-	
2010	-	-	-	-	-	11 335 116	-	-	
2011	-	-	-	-	-	11 719 606	-	-	
2012	-	-	-	-	-	11 232 542*)	-	-	
2013	-	-	-	-	-	11 276 538*)	-	-	

*) Planowana do wyłożenia liczba dawek szczepionki.

Opis stosowanych szczepień, działań terapeutycznych lub innych: wiosenna i jesienna akcja szczepień w 2013 r. obejmie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze o powierzchni 281 913,45 km². Akcje będą prowadzone na tych samych zasadach, co w latach poprzednich. Planuje się wyłożenie co najmniej 20 dawek szczepionki na 1 km². W sumie zostanie rozdystrybuowane 11 276 538 dawek szczepionki. W przypadku wystąpienia sytuacji epizootycznej, o której mowa w § 2 ust. 3 lub § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, liczba akcji szczepień w poszczególnych województwach oraz liczba województw objętych szczepieniem może ulec zmniejszeniu.

6.4. Dane dotyczące dzikiej zwierzyny

6.4.1. Oszacowanie liczebności populacji dzikiej zwierzyny

Metody szacowania: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam.

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			Gatunek: dzik
	Gatunek: lis wolno żyjący	Gatunek: sarna	Gatunek: jelen	
2007	202 740	646 006	123 038	159 268
2008	209 500	760 200	163 700	211 800
2009	203 300	827 500	176 100	251 000
2010	198 300	822 000	180 200	249 900
2011	211 900	829 900	194 700	267 800

6.4.2. Monitorowanie lisów wolno żyjących

Rok	Badania serologiczne – RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
2007	13 592	10 993	20 296	8	19 217	16 164
2008	14 744	11 984	20 166	0	19 788	17 060
2009	16 805	13 738	22 678	2	22 096	19 604
2010	16 319	13 855	22 971	15	22 486	20 047
2011	16 130	12 823	22 299	22	22 421	19 393

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT (określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)).

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu (lisy odstrzelone przez myśliwych).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

6.4.3. Dane dotyczące szczepień lisów wolno żyjących

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Program szczepienia lub leczenia	
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego weterynaryjnego, która zostanie wyłożona lub podana	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego weterynaryjnego, która zostanie wyłożona lub podana
dolnośląskie	19 947,00 ¹⁾ 16 044,89 ²⁾	641 796	641 796
kujawsko-pomorskie	17 972,00 ¹⁾ 16 533,40 ²⁾	661 336	661 336
lubelskie	25 122,00 ¹⁾ 22 441,00 ²⁾	897 640	897 640
lubuskie	13 988,00 ¹⁾ 13 054,00 ²⁾	522 160	522 160
łódzkie	18 219,00 ¹⁾ 16 970,00 ²⁾	678 800	678 800
małopolskie	15 183,00 ¹⁾ 15 183,00 ²⁾	607 320	607 320
mazowieckie	35 558,00 ¹⁾ 32 069,00 ²⁾	1 282 760	1 282 760

opolskie	9 412,00 ¹⁾ 8 000,00 ²⁾	320 000	2 (wiosenna i jesienna)	320 000	320 000
podkarpackie	17 845,00 ¹⁾ 16 133,00 ²⁾	645 320	2 (wiosenna i jesienna)	645 320	645 320
podlaskie	20 187,00 ¹⁾ 19 175,00 ²⁾	767 000	2 (wiosenna i jesienna)	767 000	767 000
pomorskie	18 310,00 ¹⁾ 16 559,00 ²⁾	662 360	2 (wiosenna i jesienna)	662 360	662 360
śląskie	12 334,00 ¹⁾ 10 130,50 ²⁾	405 220	2 (wiosenna i jesienna)	405 220	405 220
świętokrzyskie	11 710,00 ¹⁾ 10 500,00 ²⁾	420 000	2 (wiosenna i jesienna)	420 000	420 000
warmińsko-mazurskie	24 173,00 ¹⁾ 21 483,00 ²⁾	859 320	2 (wiosenna i jesienna)	859 320	859 320
wielkopolskie	29 827,00 ¹⁾ 27 637,66 ²⁾	1 105 506	2 (wiosenna i jesienna)	1 105 506	1 105 506
zachodniopomorskie	22 892,00 ¹⁾ 20 000,00 ²⁾	800 000	2 (wiosenna i jesienna)	800 000	800 000
RAZEM	312 679,00 ³⁾ 281 913,45 ⁴⁾	11 276 538	2 (wiosenna i jesienna)	11 276 538	11 276 538

¹⁾ Całkowita powierzchnia województwa.

²⁾ Powierzchnia województwa objęta szacowaniem.

³⁾ Całkowita powierzchnia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

4) Powierzchnia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej objęta szczepieniem.

W przypadku wystąpienia sytuacji epizootycznej, o której mowa w § 2 ust. 3 lub § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, liczba akcji szczepień w poszczególnych województwach oraz liczba województw objętych szczepieniem może ulec zmniejszeniu.

Opis stosowanych szczepień, działań terapeutycznych lub innych

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucona z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w roku kalendarzowym na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na obszarze województwa i na obszarach województw granicznych z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklicziny w okresie dwóch kolejnych lat. Szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na obszarze województwa i na obszarach województw granicznych z tym województwem nie stwierdzono wścieklicziny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

7. Założenia programu

7.1. Założenia w zakresie badań diagnostycznych

Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań
immunofluorescencja odcisków mózgowych (FAT)	lisy wolno żyjące	mózg	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 837
test seroneutralizacji (RFFIT)	lisy wolno żyjące	surowica	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 837
test na obecność markera (TC)	lisy wolno żyjące	żuchwa	kontrola szczepień, monitoring akcji	21 837
RAZEM				65 511

W przypadku wystąpienia sytuacji epizootycznej, o której mowa w § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, liczba województw objętych szczepieniem może ulec zmniejszeniu, a w związku z tym zmniejszeniu może ulec liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, oraz liczba badań.

Ponadto do badań diagnostycznych w kierunku wścieklicziny pobiera się tkankę mózgową zwierząt podejrzanych o wścieklicznę, które padły lub zostały zabite. Dotyczy to wszystkich gatunków zwierząt wrażliwych na wścieklicznę.

7.2. Założenia w zakresie szczepień

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucona z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w roku kalendarzowym na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na obszarze województwa i na obszarach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklicziny w okresie dwóch kolejnych lat. Szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na obszarze województwa i na obszarach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklicziny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km².

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego weterynaryjnego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji	planowana liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego weterynaryjnego planowana do wyłożenia lub podania
dolnośląskie	19 947,00 ¹⁾ 16 044,89 ²⁾	320 898	2 (wiosenna i jesienna)	641 796
kujawsko-pomorskie	17 972,00 ¹⁾ 16 533,40 ²⁾	330 668	2 (wiosenna i jesienna)	661 336
lubelskie	25 122,00 ¹⁾ 22 441,00 ²⁾	448 820	2 (wiosenna i jesienna)	897 640
lubuskie	13 988,00 ¹⁾ 13 054,00 ²⁾	261 080	2 (wiosenna i jesienna)	522 160
łódzkie	18 219,00 ¹⁾ 16 970,00 ²⁾	339 400	2 (wiosenna i jesienna)	678 800
małopolskie	15 183,00 ¹⁾ 15 183,00 ²⁾	303 660	2 (wiosenna i jesienna)	607 320
mazowieckie	35 558,00 ¹⁾ 32 069,00 ²⁾	641 380	2 (wiosenna i jesienna)	1 282 760
opolskie	9 412,00 ¹⁾	160 000	2 (wiosenna i jesienna)	320 000

	8 000,00 ²⁾				
podkarpackie	17 845,00 ¹⁾ 16 133,00 ²⁾	322 660	2 (wiosenna i jesienna)	645 320	
podlaskie	20 187,00 ¹⁾ 19 175,00 ²⁾	383 500	2 (wiosenna i jesienna)	767 000	
pomorskie	18 310,00 ¹⁾ 16 559,00 ²⁾	331 180	2 (wiosenna i jesienna)	662 360	
śląskie	12 334,00 ¹⁾ 10 130,50 ²⁾	202 610	2 (wiosenna i jesienna)	405 220	
świętokrzyskie	11 710,00 ¹⁾ 10 500,00 ²⁾	210 000	2 (wiosenna i jesienna)	420 000	
warmińsko-mazurskie	24 173,00 ¹⁾ 21 483,00 ²⁾	429 660	2 (wiosenna i jesienna)	859 320	
wielkopolskie	29 827,00 ¹⁾ 27 637,66 ²⁾	552 753	2 (wiosenna i jesienna)	1 105 506	
zachodniopomorskie	22 892,00 ¹⁾ 20 000,00 ²⁾	400 000	2 (wiosenna i jesienna)	800 000	
Razem	312 679,00 ³⁾ 281 913,45 ⁴⁾	5 638 269	2 (wiosenna i jesienna)	11 276 538	

1) Całkowita powierzchnia województwa.

2) Powierzchnia województwa objęta szczepieniem.

3) Całkowita powierzchnia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

4) Powierzchnia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej objęta szczepieniem.

W przypadku wystąpienia sytuacji epizootycznej, o której mowa w § 2 ust. 3 lub § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, liczba akcji szczepień w poszczególnych województwach oraz liczba województw objętych szczepieniem może ulec zmniejszeniu.

8. Szacunkowa analiza kosztów programu¹⁾

Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł ²⁾	Koszt jednostkowy w euro ³⁾	Kwota całkowita w euro ³⁾	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Wspólnoty (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2013 r.							
1.1. Koszty badań	test: RFFIT	21 837	66,08	1442988,96	16,32	356293,57	tak
	test: TC	21 837	7,93	173167,41	1,96	42757,38	tak
	test: różnicowanie szczepów wirusa wścieklicznego	103	150,41	15492,23	37,14	3825,24	tak
	test: jakość szczepionki	68	234,15	15922,20	57,81	3931,41	tak
	test: immunofluorescencja odcisków mózgowych –	21 837	47,89	1045773,93	11,82	258215,78	tak

badanie w ramach monitoringu	1 290	61,50	79 335,00	15,18	19 588,89	tak
test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny						
test: izolacji wirusa na myszach	90	118,05	10 624,50	29,15	2 623,33	tak
test: izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy	17	372,49	6 332,33	91,97	1 563,54	tak
1.2. Koszty pobierania próbek	21 837	35,00	764 295,00	8,64	188 714,81	tak
dostarczenie lisów do badania						
dowóz próbek do laboratorium (do	771 partii (po 30	0,84	103 622,40	0,21	25 585,78	nie

	badania przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny oraz badań w ramach monitoringu)	lisów) x 160 km					
2. Szczepienie w 2013 r.	–						
2.1. Zakup szczepionki		11 276 538	2,32	26161568,16	0,57	6459646,46	tak
2.2. Koszty dystrybucji		11 276 538	1,31	14772264,78	0,32	3647472,78	tak
RAZEM				44591386,90		11010218,99	tak

¹⁾ Wszystkie wartości są podane bez VAT.

²⁾ Są to szacunkowe koszty realizacji programu, które zostały dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2013 z dnia 25 stycznia 2013 r. (Dz. U. poz. 169).

³⁾ Wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 4,05 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Finansów z dnia 12 września 2012 r. dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw).

Załączniki do programu zwalczania wścieklizny (*Rabies*)Załącznik nr 1
I - IV 2006

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

Przypadki wścieklizny Kraj: Rzeczpospolita Polska (POL)

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące														
	Zwierzęta domowe																								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz	
Województwo																									
dolnośląskie																									1
kujawsko-pomorskie											11	1													
lubelskie																									
lubuskie																									
łódzkie																									
małopolskie																									
mazowieckie																									1
opolskie		1									3														
podkarpackie			1								6														
podlaskie		1	6								7	1													
pomorskie																									
śląskie																									1
świętokrzyskie																									
warmińsko-mazurskie	1	4	2								10	13				1									
wielkopolskie	3										6														
zachodniopomorskie																									1
Razem	4	6	9								43	15				1								4	

19
63
82

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 2
I - IV 2007

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

Kraj: Rzeczpospolita Polska (POL)

Przypadki wścieklizny

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące														
	Zwierzęta domowe																								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełopierz	
Województwo																									
dolnośląskie																									
kujawsko-pomorskie																									
lubelskie											6	2					1								
lubuskie																									
łódzkie																									
małopolskie																									
mazowieckie																									
opolskie											1														
podkarpackie		1									12														
podlaskie	1		1								9	1												1	
pomorskie																									2
śląskie																									
świętokrzyskie											1														
warmińsko-mazurskie			5								7	4													
wielkopolskie	2	3									6				1	1									
zachodniopomorskie																									
Razem	3	6	6								42	7			1	1	1							3	

15
55
70

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 3
I - IV 2008

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

Przypadki wścieklizny Kraj: Rzeczpospolita Polska (POL)

Przypadki wścieklizny

Obszar	Przypadki wścieklizny							Zwierzęta wolno żyjące																
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	niełoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie		1								6														
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie																								
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	1									8														
podlaskie			1							3	1													
pomorskie										1														3
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie			2							1	1													
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem	1	1	3							19	2													3

5
24
29

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 4

I - IV 2009

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Kraj:

Przypadki wścieklizny

Obszar	Przypadki wścieklizny								Zwierzęta wolno żyjące																
	Zwierzęta domowe	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełopierz	
Województwo																									
dolnośląskie																									
kujawsko-pomorskie																									
lubelskie											3														1
lubuskie																									
łódzkie																									
małopolskie																									
mazowieckie																									1
opolskie																									
podkarpackie											2														
podlaskie											1														
pomorskie																									
śląskie																									
świętokrzyskie																									
warmińsko-mazurskie																									
wielkopolskie																									
zachodniopomorskie																									
Razem											6														2

0
8
8

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 5
I - IV 2010

Okres sprawozdawczy(kwartal/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Kraj:
Przypadki wścieklizny

Obszar	Przypadki wścieklizny											Zwierzęta wolno żyjące												
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdymny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujaawsko-pomorskie																								
lubelskie	1	1								9	1													
lubuskie																								
łódzkie																								
matopolskie	5	6	4	1	2			1		94				1	3			1						1
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie										13														
podlaskie		1								1														2
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								1
warmińsko-mazurskie																								1
wielkopolskie																								1
zachodniopomorskie	6	8	4	1	2			1		117	1			1	3			1						6
Razem																								

22
129
151

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 6
I - IV 2011

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Przypadki wścieklizny Kraj:

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nieoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie	2	7	3					1		38				1	6						1	1		1
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	6	1	2							46	1			2	3			2						
podlaskie		2	8				1			2			1											
pomorskie																								1
śląskie										1														
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie			1							4	1													2
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem	8	10	14				1	1		103	2		4	9			2			1	1	1	4	

34
126
160

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Program mający na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków (*Avian influenza*) oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: grypa ptaków (*Avian influenza*)

Okres realizacji programu: 2013 r.

2. Realizacja programu u drobiu

2.1. Cele programu

Realizacja programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków (*Avian influenza*) oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby, zwanego dalej „programem”, zmierza do potwierdzenia statusu Rzeczypospolitej Polskiej jako państwa wolnego od grypy ptaków.

Ponadto celem programu jest informowanie właściwych organów o występowaniu wirusa grypy ptaków. W celu kontrolowania tej choroby, zgodnie z dyrektywą Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków i uchylającą dyrektywę 92/40/EWG (Dz. Urz. UE L 10 z 14.01.2006, str. 16, z późn. zm.), w ramach programu jest prowadzony czynny nadzór (pobieranie próbek od żywych lub upolowanych ptaków niewykazujących objawów klinicznych choroby) nad:

- 1) nisko zjadliwą grypą ptaków (LPAI) podtypu H5 i H7 u ptaków grzebiących (kur, indyków, perlic, bażantów, kuropatw i przepiórek) oraz ptaków bezgrzebieniowych, uzupełniający inne istniejące systemy wczesnego wykrywania;
- 2) nisko zjadliwą grypą ptaków (LPAI) podtypu H5 i H7 oraz wysoce zjadliwą grypą ptaków (HPAI) u domowego ptactwa wodnego (kaczek, gęsi i kaczek krzyżówek przeznaczonych do odnowy populacji zwierzyny łownej).

Szczegółowe wytyczne w zakresie wdrażania nadzoru zostały określone w decyzji Komisji 2010/367/UE z dnia 25 czerwca 2010 r. w sprawie wdrożenia przez państwa członkowskie programów nadzoru w zakresie ptasiej grypy u drobiu i dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 166 z 01.07.2010, str. 22).

Główne korzyści wynikające z realizacji programu to:

- 1) stwierdzenie braku występowania wirusa grypy ptaków u drobiu;
- 2) wykrycie ewentualnych dowodów braku przenoszenia wirusa grypy ptaków z ptactwa dzikiego na drób przez losowe badania laboratoryjne na terytorium całego państwa.

2.2. Projekt nadzoru

Pobieranie próbek i badania serologiczne w gospodarstwach utrzymujących drób, zwanych dalej „gospodarstwem”, przeprowadza się w celu wykrycia przeciwciał na obecność wirusa grypy ptaków, zgodnie z dyrektywą Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków uchylającą dyrektywę 92/40/EWG.

Czynny nadzór uzupełnia systemy wczesnego wykrywania ustanowione zgodnie z decyzją Komisji 2005/734/WE z dnia 19 października 2005 r. ustanawiającą środki bezpieczeństwa biologicznego w celu zmniejszenia ryzyka przeniesienia wysoce zjadliwej grypy ptaków spowodowanej przez wirus grypy A podtyp H5N1 z ptaków dziko żyjących na drób i inne ptaki żyjące w niewoli oraz przewidującej system wczesnego wykrywania na obszarach szczególnego ryzyka (Dz. Urz. UE L 274 z 20.10.2005, str. 105, z późn. zm.) oraz rozdziałem II podręcznika diagnostycznego dotyczącego grypy ptaków, zatwierdzonego decyzją Komisji 2006/437/WE z dnia 4 sierpnia 2006 r. zatwierdzającą podręcznik diagnostyczny dotyczący grypy ptaków, przewidziany w dyrektywie Rady 2005/94/WE (Dz. Urz. UE L 237 z 31.08.2006, str. 1, z późn. zm.), zwanym dalej „podręcznikiem diagnostycznym”.

2.2.1. Nadzór, w ramach którego pobiera się próbki reprezentatywne

Na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest przeprowadzane warstwowanie próbek do badań serologicznych na obecność wirusa grypy ptaków, tak aby próbki można było uznać za reprezentatywne dla całego państwa.

2.3. Populacje docelowe

W ramach realizacji programu pobiera się próbki od następujących kategorii produkcyjnych drobiu:

- 1) kury nioski;
- 2) kury nioski chowane na wolnym wybiegu;
- 3) kury reprodukcyjne;
- 4) indyki reprodukcyjne;

- 5) kaczki reprodukcyjne;
- 6) gęsi reprodukcyjne;
- 7) indyki rzeźne;
- 8) kaczki rzeźne;
- 9) gęsi rzeźne;
- 10) ptactwo łowne utrzymywane w warunkach fermowych (np. bażanty, kuropatwy);
- 11) ptaki bezgrzebieniowe (strusie).

2.4. Metoda pobierania próbek reprezentatywnych

Liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki, jest obliczana na podstawie danych z tabeli 1 i 9 według gatunków drobiu utrzymywanych w danym gospodarstwie.

2.4.1. Liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki do badań serologicznych na obecność wirusa grypy ptaków

2.4.1.1. Liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki do badań serologicznych na obecność wirusa grypy ptaków, z wyjątkiem gospodarstw utrzymujących kaczki, gęsi i kaczki krzyżówki

Pobieranie próbek przeprowadza się zgodnie z tabelą 1, z uwzględnieniem danych z tabel 2–8:

Tabela 1

Liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki od każdej kategorii produkcyjnej drobiu, z wyłączeniem gospodarstw utrzymujących kaczki, gęsi i kaczki krzyżówki

Liczba gospodarstw dla każdej kategorii produkcyjnej drobiu w danym państwie członkowskim	Liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki
do 34	wszystkie
35–50	35
51–80	42
81–250	53
>250	60

Tabela 2

Gospodarstwa utrzymujące kury reprodukcyjne

Kod NUTS(2)* ^{a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	21	3	10	30	HI (H5/H7)
PL12	125	16	10	160	HI (H5/H7)
PL21	8	1	10	10	HI (H5/H7)
PL22	42	5	10	50	HI (H5/H7)
PL31	13	2	10	20	HI (H5/H7)
PL32	7	1	10	10	HI (H5/H7)
PL33	8	1	10	10	HI (H5/H7)
PL34	27	3	10	30	HI (H5/H7)
PL41	63	7	10	70	HI (H5/H7)
PL42	67	7	10	70	HI (H5/H7)
PL43	8	1	10	10	HI (H5/H7)
PL51	30	4	10	40	HI (H5/H7)
PL52	10	2	10	20	HI (H5/H7)
PL61	29	3	10	30	HI (H5/H7)
PL62	8	1	10	10	HI (H5/H7)
PL63	22	3	10	30	HI (H5/H7)
SUMA	488	60	-	600	-

Tabela 3

Gospodarstwa utrzymujące kury nioski

Kod NUTS(2)*.a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	43	5	10	50	HI (H5/H7)
PL12	162	15	10	150	HI (H5/H7)
PL21	24	2	10	20	HI (H5/H7)
PL22	82	7	10	70	HI (H5/H7)
PL31	23	2	10	20	HI (H5/H7)
PL32	22	2	10	20	HI (H5/H7)
PL33	8	1	10	10	HI (H5/H7)
PL34	14	2	10	20	HI (H5/H7)
PL41	61	6	10	60	HI (H5/H7)
PL42	18	2	10	20	HI (H5/H7)
PL43	28	2	10	20	HI (H5/H7)
PL51	61	6	10	60	HI (H5/H7)
PL52	14	2	10	20	HI (H5/H7)
PL61	22	2	10	20	HI (H5/H7)
PL62	11	2	10	20	HI (H5/H7)
PL63	29	2	10	20	HI (H5/H7)
SUMA	622	60	-	600	-

Tabela 4

Gospodarstwa utrzymujące kury nioski chowane na wolnym wybiegu

Kod NUTS(2)* ^{a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	17	10	10	100	HI (H5/H7)
PL12	12	7	10	70	HI (H5/H7)
PL21	5	3	10	30	HI (H5/H7)
PL22	5	3	10	30	HI (H5/H7)
PL31	4	2	10	20	HI (H5/H7)
PL32	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL33	5	3	10	30	HI (H5/H7)
PL34	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL41	5	3	10	30	HI (H5/H7)
PL42	4	2	10	20	HI (H5/H7)
PL43	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL51	14	9	10	90	HI (H5/H7)
PL52	3	1	10	10	HI (H5/H7)
PL61	4	2	10	20	HI (H5/H7)
PL62	2	1	10	10	HI (H5/H7)
PL63	7	5	10	50	HI (H5/H7)
SUMA	89	53	-	530	-

Tabela 5

Gospodarstwa utrzymujące indyki rzeźne

Kod NUTS(2)*:a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	8	2	10	20	HI (H5/H7)
PL12	16	4	10	40	HI (H5/H7)
PL21	4	1	10	10	HI (H5/H7)
PL22	4	1	10	10	HI (H5/H7)
PL31	11	4	10	40	HI (H5/H7)
PL32	4	1	10	10	HI (H5/H7)
PL33	2	1	10	10	HI (H5/H7)
PL34	6	2	10	20	HI (H5/H7)
PL41	29	6	10	60	HI (H5/H7)
PL42	8	2	10	20	HI (H5/H7)
PL43	27	6	10	60	HI (H5/H7)
PL51	11	4	10	40	HI (H5/H7)
PL52	4	1	10	10	HI (H5/H7)
PL61	11	4	10	40	HI (H5/H7)
PL62	72	13	10	130	HI (H5/H7)
PL63	2	1	10	10	HI (H5/H7)
SUMA	219	53	-	530	-

Tabela 6

Gospodarstwa utrzymujące indyki reprodukcyjne

Kod NUTS(2)* ^{a)}	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL12	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL21	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL22	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL31	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL32	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL33	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL34	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL41	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL42	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL43	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL51	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL52	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL61	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL62	9	9	10	90	HI (H5/H7)
PL63	-	-	10	-	HI (H5/H7)
SUMA	13	13	-	130	-

Tabela 7

Gospodarstwa utrzymujące strusie

Kod NUTS(2)*,a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	7	4	5	20	HI (H5/H7)
PL12	7	4	5	20	HI (H5/H7)
PL21	5	3	5	15	HI (H5/H7)
PL22	8	4	5	20	HI (H5/H7)
PL31	2	1	5	5	HI (H5/H7)
PL32	-	-	5	-	HI (H5/H7)
PL33	-	-	5	-	HI (H5/H7)
PL34	10	7	5	35	HI (H5/H7)
PL41	8	5	5	25	HI (H5/H7)
PL42	5	3	5	15	HI (H5/H7)
PL43	11	8	5	40	HI (H5/H7)
PL51	8	5	5	25	HI (H5/H7)
PL52	2	1	5	5	HI (H5/H7)
PL61	9	5	5	25	HI (H5/H7)
PL62	3	1	5	5	HI (H5/H7)
PL63	4	2	5	10	HI (H5/H7)
SUMA	89	53	-	265	-

Tabela 8

Gospodarstwa utrzymujące ptaki łowne

Kod NUTS(2)*.a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	14	10	10	100	HI (H5/H7)
PL12	14	10	10	100	HI (H5/H7)
PL21	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL22	7	4	10	40	HI (H5/H7)
PL31	4	2	10	20	HI (H5/H7)
PL32	-	-	10	-	HI (H5/H7)
PL33	6	3	10	30	HI (H5/H7)
PL34	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL41	9	5	10	50	HI (H5/H7)
PL42	3	1	10	10	HI (H5/H7)
PL43	11	6	10	60	HI (H5/H7)
PL51	1	1	10	10	HI (H5/H7)
PL52	5	2	10	20	HI (H5/H7)
PL61	11	6	10	60	HI (H5/H7)
PL62	2	1	10	10	HI (H5/H7)
PL63	3	1	10	10	HI (H5/H7)
SUMA	91	53	-	530	-

Objaśnienia do tabel 2–8:

* Kod NUTS(2) – ang. Nomenclature of Units for Territorial Statistics- standard geokodowania przyjęty w Unii Europejskiej na potrzeby identyfikowania statystycznych jednostek terytorialnych, gdzie poszczególne kody oznaczają odpowiednio: PL51-woj. dolnośląskie, PL61-woj. kujawsko-pomorskie, PL31-woj. lubelskie, PL43-woj. lubuskie, PL11-woj. łódzkie, PL21-woj. małopolskie, PL12-woj. mazowieckie, PL52-woj. opolskie, PL32- woj. podkarpackie, PL34-woj. podlaskie, PL63-woj. pomorskie, PL22-woj. śląskie, PL33-woj. świętokrzyskie, PL62- woj. warmińsko-mazurskie, PL41- woj. wielkopolskie, PL42-woj. zachodniopomorskie.

- a) Położenie gospodarstwa pochodzenia. Jeżeli nie można użyć kodu NUTS(2), należy określić położenie w stopniach długości i szerokości geograficznej.
- b) Łączna liczba gospodarstw jednej kategorii drobiu w danym regionie NUTS(2).

2.4.1.2. Liczba gospodarstw utrzymujących kaczki, gęsi i kaczki krzyżówki, w których pobiera się próbki

Pobieranie próbek przeprowadza się zgodnie z tabelą 9, z uwzględnieniem danych zawartych w tabelach 10–13:

Tabela 9

Liczba gospodarstw utrzymujących kaczki, gęsi i kaczki krzyżówki, w których pobiera się próbki

Liczba gospodarstw utrzymujących kaczki, gęsi i kaczki krzyżówki w danym państwie członkowskim	Liczba gospodarstw utrzymujących kaczki, gęsi i kaczki krzyżówki, w których pobiera się próbki
do 46	wszystkie
47–60	47
61–100	59
101–350	80
>350	90

Tabela 10

Gospodarstwa utrzymujące kaczki rzeźne

Kod NUTS(2)*. a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	29	10	20	200	HI (H5/H7)
PL12	12	5	20	100	HI (H5/H7)
PL21	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL22	6	2	20	40	HI (H5/H7)
PL31	53	20	20	400	HI (H5/H7)
PL32	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL33	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL34	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL41	116	31	20	620	HI (H5/H7)
PL42	2	1	20	20	HI (H5/H7)
PL43	10	4	20	80	HI (H5/H7)
PL51	8	2	20	40	HI (H5/H7)
PL52	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL61	13	5	20	100	HI (H5/H7)
PL62	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL63	-	-	20	-	HI (H5/H7)
SUMA	249	80	-	1600	-

Tabela 11
Gospodarstwa utrzymujące kaczki reprodukcyjne

Kod NUTS(2)*, a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	2	2	20	40	HI (H5/H7)
PL12	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL21	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL22	1	1	20	20	HI (H5/H7)
PL31	6	6	20	120	HI (H5/H7)
PL32	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL33	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL34	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL41	12	12	20	240	HI (H5/H7)
PL42	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL43	1	1	20	20	HI (H5/H7)
PL51	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL52	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL61	3	3	20	60	HI (H5/H7)
PL62	4	4	20	80	HI (H5/H7)
PL63	1	1	20	20	HI (H5/H7)
SUMA	30	30	-	600	-

Tabela 12

Gospodarstwa utrzymujące gęsi rzeźne

Kod NUTS(2)*. a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	135	14	20	280	HI (H5/H7)
PL12	101	10	20	200	HI (H5/H7)
PL21	4	1	20	20	HI (H5/H7)
PL22	12	1	20	20	HI (H5/H7)
PL31	138	14	20	280	HI (H5/H7)
PL32	28	3	20	60	HI (H5/H7)
PL33	53	7	20	140	HI (H5/H7)
PL34	61	7	20	140	HI (H5/H7)
PL41	265	20	20	400	HI (H5/H7)
PL42	15	1	20	20	HI (H5/H7)
PL43	34	3	20	60	HI (H5/H7)
PL51	11	1	20	20	HI (H5/H7)
PL52	5	1	20	20	HI (H5/H7)
PL61	47	3	20	60	HI (H5/H7)
PL62	35	3	20	60	HI (H5/H7)
PL63	9	1	20	20	HI (H5/H7)
SUMA	953	90	-	1800	-

Tabela 13

Gospodarstwa utrzymujące gęsi reprodukcyjne

Kod NUTS(2)*. a)	Łączna liczba gospodarstw ^{b)}	Łączna liczba gospodarstw, w których pobiera się próbki	Szacunkowa liczba próbek na gospodarstwo	Szacunkowa łączna liczba wykonanych testów według danej metody	Metody badania laboratoryjnego
PL11	22	8	20	160	HI (H5/H7)
PL12	12	5	20	100	HI (H5/H7)
PL21	6	3	20	60	HI (H5/H7)
PL22	2	1	20	20	HI (H5/H7)
PL31	24	8	20	160	HI (H5/H7)
PL32	1	1	20	20	HI (H5/H7)
PL33	-	-	20	-	HI (H5/H7)
PL34	14	5	20	100	HI (H5/H7)
PL41	61	20	20	400	HI (H5/H7)
PL42	2	1	20	20	HI (H5/H7)
PL43	4	2	20	40	HI (H5/H7)
PL51	5	2	20	40	HI (H5/H7)
PL52	1	1	20	20	HI (H5/H7)
PL61	37	10	20	200	HI (H5/H7)
PL62	21	8	20	160	HI (H5/H7)
PL63	14	5	20	100	HI (H5/H7)
SUMA	226	80	-	1600	-

Objaśnienia do tabel 10–13:

* Kod NUTS(2) – ang. Nomenclature of Units for Territorial Statistics- standard geokodowania przyjęty w Unii Europejskiej na potrzeby identyfikowania statystycznych jednostek terytorialnych, gdzie poszczególne kody oznaczają odpowiednio: PL51-woj. dolnośląskie, PL61-woj. kujawsko-pomorskie, PL31-woj. lubelskie, PL43-woj. lubuskie, PL11-woj. łódzkie, PL21-woj. małopolskie, PL12-woj. mazowieckie, PL52-woj. opolskie, PL32- woj. podkarpackie, PL34-woj. podlaskie,

PL63-woj. pomorskie, PL22-woj. śląskie, PL33-woj. świętokrzyskie, PL62- woj. warmińsko-mazurskie, PL41- woj. wielkopolskie, PL42-woj. zachodniopomorskie.

a) Położenie gospodarstwa pochodzenia. Jeżeli nie można użyć kodu NUTS(2), należy określić położenie w stopniach długości i szerokości geograficznej.

b) Łączna liczba gospodarstw jednej kategorii drobiu w danym regionie NUTS(2).

2.4.2. Liczba ptaków, od których pobiera się próbki w gospodarstwach, z wyłączeniem kaczek, gęsi i kaczek krzyżówek

Liczba ptaków, od których pobiera się próbki w każdym gospodarstwie, jest określana w sposób pozwalający na uzyskanie 95% prawdopodobieństwa wykrycia co najmniej jednego ptaka zakażonego grypą ptaków, jeżeli odsetek występowania ptaków seropozytywnych wynosi $>30\%$.

Próbki krwi do badań serologicznych pobiera się od wszystkich kategorii produkcyjnych drobiu i gatunków drobiu, przynajmniej od 5–10 ptaków (z wyjątkiem kaczek, gęsi i kaczek krzyżówek) w każdym gospodarstwie oraz z różnych kurników, jeżeli w danym gospodarstwie jest ich więcej niż jeden.

W przypadku kilku kurników próbki pobiera się co najmniej od 5 ptaków z każdego kurnika.

2.4.2.1. Liczba kaczek, gęsi i kaczek krzyżówek, od których należy pobrać próbki w gospodarstwie

Liczba kaczek, gęsi i kaczek krzyżówek, od których pobiera się próbki w gospodarstwie, ustala się w sposób pozwalający na 95% prawdopodobieństwo wykrycia co najmniej 1 ptaka zakażonego grypą ptaków, jeżeli odsetek występowania ptaków seropozytywnych wynosi $>30\%$.

Do badań serologicznych pobiera się dwadzieścia próbek krwi w każdym wytypowanym gospodarstwie.

2.5. Procedury pobierania próbek do badań serologicznych

Okres pobierania próbek w gospodarstwie jest zbieżny z okresem produkcji sezonowej dla każdej kategorii produkcyjnej drobiu, a pobieranie próbek można przeprowadzić również w rzeźni. W celu zwiększenia skuteczności oraz unikania niepotrzebnej obecności osób trzecich na terenie gospodarstwa pobieranie próbek odbywa się w miarę możliwości jednocześnie z pobieraniem próbek do innych celów, w szczególności w ramach programów kontroli zakażeń bakteriami *Salmonella*.

2.6. Pobieranie próbek do badań wirusologicznych

Pobieranie próbek do badań wirusologicznych na obecność wirusa grypy ptaków nie jest stosowane, jako metoda alternatywna wobec badań serologicznych. Metoda ta jest stosowana wyłącznie

w przypadku uzyskania dodatnich wyników badań serologicznych na obecność wirusa grypy ptaków.

2.7. Częstotliwość i okres badania

Pobieranie próbek w gospodarstwach odbywa się od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2013 r. zgodnie z przepisami decyzji Komisji 2010/367/UE z dnia 25 czerwca 2010 r. w sprawie wdrożenia przez państwa członkowskie programów nadzoru w zakresie ptasiej grypy u drobiu i dzikiego ptactwa.

2.8. Badania laboratoryjne

Badanie laboratoryjne próbek odbywa się w Laboratorium Zakładu Chorób Drobiu w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym w Puławach, które jest krajowym laboratorium referencyjnym, o którym mowa w art. 33 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. UE L 165 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 200).

Laboratorium to zostało wyznaczone jako krajowe laboratorium referencyjne dla grypy ptaków na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz. U. poz. 480).

Badania laboratoryjne przeprowadza się zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym.

Wszystkie dodatnie wyniki badań serologicznych są potwierdzane w Krajowym Laboratorium Referencyjnym ds. Grypy Ptaków w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym w Puławach metodą hamowania hemaglutynacji, z użyciem wyznaczonych szczepów dostarczonych przez Wspólnotowe Laboratorium Referencyjne ds. Grypy Ptaków:

- 1) dla podtypu H5:
  - a) wstępne badanie przy użyciu szczepu teal/England/7894/06 (H5N3),
  - b) badanie wszystkich próbek dodatnich przy użyciu szczepu chicken/Scotland/59 (H5N1) w celu wyeliminowania przeciwciał reagujących krzyżowo z N3;
- 2) dla podtypu H7:
  - a) wstępne badanie przy użyciu szczepu Turkey/England/647/77 (H7N7),
  - b) badanie wszystkich próbek dodatnich przy użyciu szczepu African starling/983/79 (H7N1) w celu wyeliminowania przeciwciał reagujących krzyżowo z N7.

Następstwem wszystkich dodatnich wyników badań serologicznych jest dochodzenie epidemiologiczne w gospodarstwie oraz ponowne pobranie próbek do badań wirusologicznych w celu określenia, czy w danym gospodarstwie występuje aktywne zakażenie wirusem grypy ptaków.

Wszystkie izolaty wirusa grypy ptaków przekazuje się do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków, a także do krajowych laboratoriów referencyjnych zgodnie z zasadami określonymi w załączniku VIII do dyrektywy Rady 2005/94/WE w sprawie wspólnotowych środków zwalczania grypy ptaków i uchylającej dyrektywę 92/40/EWG, jeżeli nie ma zastosowania odstępstwo przewidziane w rozdziale V ust. 4 lit. d podręcznika diagnostycznego. Wirusy podtypu H5/H7 zostają niezwłocznie przesłane do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków i poddane standardowym badaniom klasyfikującym (sekwencjonowaniu nukleotydów/IVPI) zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym.

3. Realizacja programu u dzikiego ptactwa

3.1. Cele programu

Celem realizacji programu u dzikiego ptactwa jest wczesne wykrycie HPAI podtypu H5N1 u dzikiego ptactwa w celu ochrony drobiu w gospodarstwach oraz weterynaryjnej ochrony zdrowia publicznego.

Główne korzyści realizacji programu u dzikiego ptactwa to:

- 1) stwierdzenie braku występowania podtypu H5N7 lub innych podtypów wirusa grypy ptaków u dzikiego ptactwa;
- 2) wykrycie ewentualnych dowodów braku przenoszenia wirusa grypy ptaków z ptactwa dzikiego na drób przez losowe badania laboratoryjne ptactwa dzikiego prowadzone na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3.2. Projekt nadzoru

Nadzór bierny polega na pobieraniu próbek do badań laboratoryjnych od konającego dzikiego ptactwa oraz padłych ptaków.

W szczególności nadzorem tym jest objęte dzikie ptactwo, u którego występuje wyższe ryzyko zakażenia i przeniesienia wirusa HPAI podtypu H5(N1) (tzw. „gatunki docelowe”), zwłaszcza migrujące dzikie ptactwo wodne.

Nadzorem biernym są objęte obszary w pobliżu mórz, jezior i dróg wodnych, na których znaleziono padłe ptaki, zwłaszcza jeżeli obszary te znajdują się w pobliżu gospodarstw.

W trakcie realizacji programu, w celu zapewnienia pomocy w określaniu gatunków zakażonych wirusem grypy ptaków i optymalizacji pobierania od tych gatunków próbek, zapewnia się ścisłą współpracę między epidemiologami, ornitologami i właściwym organem ds. ochrony przyrody.

Jeżeli wymaga tego sytuacja epidemiologiczna w odniesieniu do wirusa HPAI podtypu H5(N1), nadzór jest uzupełniany przez działania uświadamiające oraz aktywne poszukiwanie i monitorowanie dzikiego ptactwa padłego lub konającego, w szczególności ptaków należących do gatunków docelowych. Powodem może być wykrycie wirusa HPAI podtypu H5(N1) u drobiu lub dzikiego ptactwa w sąsiadujących państwach członkowskich Unii Europejskiej i państwach trzecich lub w państwach, przez których terytorium przebiegają szlaki migracyjne dzikich ptaków. W takim przypadku uwzględnia się szczegółowe trasy migracji oraz gatunki dzikiego ptactwa.

3.3. Procedury pobierania próbek do badań laboratoryjnych

Pobieranie próbek przeprowadza się zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym.

Próbki do badań metodą PCR lub izolacji wirusa pobiera się z kloaki i tchawicy lub jamy dziobowo-gardłowej albo z tkanek ptaków dzikich padłych lub konających.

Podczas przechowywania i transportu próbek podejmuje się szczególne środki ostrożności zgodnie z rozdziałem IV ust. 5 i 6 podręcznika diagnostycznego. Wszystkie izolaty wirusa grypy ptaków wykrytego u dzikiego ptactwa przekazuje się do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków, jeżeli nie ma zastosowania odstępstwo przewidziane w rozdziale V ust. 4 lit. d podręcznika diagnostycznego. Wirusy podtypu H5/H7 zostają niezwłocznie przesłane do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków i poddane standardowym badaniom klasyfikującym (sekwencjonowaniu nukleotydów/IVPI) zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym.

Pobieranie próbek odbywa się nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2013 r.

Tabela 14

Liczba próbek, które pobiera się od dzikiego ptactwa

Kod NUTS (2)	Dziki ptactwo, od którego pobiera się próbki	Liczba próbek, które pobiera się w ramach nadzoru biernego
PL11	gatunki dzikiego ptactwa,	50 z całego terytorium
PL12		
PL21		

PL22	od których pobiera się próbki do badań na obecność grypy ptaków (gatunki docelowe)	Rzeczypospolitej Polskiej
PL31		
PL32		
PL33		
PL34		
PL41		
PL42		
PL43		
PL51		
PL52		
PL61		
PL62		
PL63		
SUMA		około 50

3.4. Badania laboratoryjne próbek

Badania laboratoryjne próbek przeprowadza się zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym. Badanie próbek odbywa się w Krajowym Laboratorium Referencyjnym ds. Grypy Ptaków w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym w Puławach.

Przeprowadza się wstępne badania przesiewowe próbek, metodą PCR dla genu M, a w przypadku wystąpienia dodatniego wyniku próbkę poddaje się następnie szybkim badaniom na obecność H5, przeprowadzanym w okresie nie dłuższym niż dwa tygodnie. W przypadku potwierdzenia H5 najszybciej, jak to możliwe przeprowadza się analizę miejsca rozszczepienia próbki, aby określić, czy jest to wysoce zjadliwa grypa ptaków (HPAI) czy nisko zjadliwa grypa ptaków (LPAI). Jeżeli obecność wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5 w próbce zostanie potwierdzona, jak najszybciej przeprowadza się dodatkowe badania tej próbki na określenie typu N, nawet jeżeli tym sposobem możliwe jest tylko wykluczenie typu N1.

3.5. Dalsze działania

W razie potwierdzenia zakażenia próbki HPAI podtypu H5(N1) mają zastosowanie środki kontroli określone w decyzji Komisji 2006/563/WE z dnia 11 sierpnia 2006 r. dotyczącej niektórych środków ochronnych w odniesieniu do wysoce zjadliwej grypy ptaków podtypu H5(N1) wśród dzikiego ptactwa we Wspólnocie i uchylającej decyzję 2006/115/WE (Dz. Urz. UE L 222 z 15.08.2006, str. 11).

W trakcie dochodzenia epidemiologicznego identyfikuje się obszary powiązane z takimi przypadkami, w szczególności tereny istotne dla produkcji drobiu, takie jak obszary o wysokim zagęszczeniu gospodarstw, aby można było przewidzieć w przyszłości pojawienie się wirusa grypy ptaków.

3.6. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie grypy ptaków u drobiu w ostatnich pięciu latach

W ostatnich pięciu latach (2008–2012) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie notowano przypadków wystąpienia grypy ptaków u drobiu hodowlanego. Program nadzoru w tym okresie obejmował fermy kur reprodukcyjnych, fermy kur niosek, fermy indyków, fermy gęsi i kaczek, fermy strusi, fermy ptaków łownych oraz ptaki dzikie. Próbkę były pobierane i badane w okresie całego roku realizacji danego programu.

3.7. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie grypy ptaków u dzikiego ptactwa w ostatnich pięciu latach

W ostatnich pięciu latach (2008–2012) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie notowano przypadków wystąpienia grypy ptaków u ptactwa dzikiego. Program nadzoru dzikiego ptactwa w kierunku grypy ptaków w tym okresie obejmował nadzór czynny oraz bierny. Próbkę były pobierane i badane w okresie całego roku realizacji programu.

3.8. Działania w zakresie powiadamiania o grypie ptaków

Zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt posiadacz zwierzęcia jest obowiązany do:

- 1) niezwłocznego zawiadomienia o tym organu Inspekcji Weterynaryjnej lub najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta);
- 2) pozostawienia zwierząt w miejscu ich przebywania i niewprowadzania tam innych zwierząt;
- 3) uniemożliwienia osobom postronnym dostępu do pomieszczeń lub miejsc, w których znajdują się zwierzęta podejrzane o zakażenie lub chorobę lub zwłoki zwierząt;
- 4) wstrzymania się od wywożenia, wynoszenia i zbywania produktów w szczególności mięsa oraz zwłok zwierzęcych, środków żywienia zwierząt, wody, ściółki, nawozów naturalnych;
- 5) udostępnienia organom Inspekcji Weterynaryjnej zwierząt i zwłok zwierzęcych do badań i zabiegów weterynaryjnych, a także udzielania pomocy przy ich przeprowadzaniu;

- 6) udzielania organom Inspekcji Weterynaryjnej oraz osobom działającym w imieniu tych organów wyjaśnień i podawania informacji, które mogą mieć znaczenie dla wykrycia choroby i źródeł zakażenia lub zapobiegania jej szerzeniu.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia.

Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej, jeżeli na podstawie zawiadomienia podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

Powiatowy lekarz weterynarii po otrzymaniu zawiadomienia podejmuje niezwłocznie czynności w celu wykrycia lub wykluczenia choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

Powiatowy lekarz weterynarii niezwłocznie informuje wojewódzkiego lekarza weterynarii, w tym w formie elektronicznej, o podejrzeniu wystąpienia lub wystąpieniu choroby zakaźnej zwierząt oraz o czynnościach podjętych w celu wykrycia lub wykluczenia tej choroby.

Wojewódzki lekarz weterynarii przekazuje niezwłocznie Głównemu Lekarzowi Weterynarii, w tym w formie elektronicznej, informacje o podejrzeniu wystąpienia lub wystąpieniu choroby zakaźnej zwierząt oraz o czynnościach podjętych w celu wykrycia lub wykluczenia tej choroby.

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, podmioty świadczące usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej oraz laboratoria przekazują powiatowemu lekarzowi weterynarii informacje o podejrzeniu wystąpienia lub wystąpieniu choroby zakaźnej zwierząt podlegającej notyfikacji w Unii Europejskiej niezwłocznie po powzięciu takiego podejrzenia.

Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii informacje o powzięciu podejrzenia lub o stwierdzeniu choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania lub notyfikacji w Unii Europejskiej, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lutego 2006 r. w sprawie wykazu chorób zakaźnych zwierząt podlegających notyfikacji w Unii Europejskiej oraz zakresu, sposobu i terminów przekazywania informacji o tych chorobach (Dz. U. Nr 24, poz. 182), niezwłocznie po powzięciu tego podejrzenia lub stwierdzeniu choroby.

Wojewódzki lekarz weterynarii przekazuje informacje uzyskane od powiatowego lekarza weterynarii Głównemu Lekarzowi Weterynarii.

Główny Lekarz Weterynarii:

- 1) informuje, wykonując postanowienia umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, właściwe organizacje międzynarodowe o występowaniu na terytorium

Rzeczypospolitej Polskiej chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania;

- 2) powiadamia Komisję Europejską oraz inne państwa członkowskie Unii Europejskiej o chorobach zakaźnych zwierząt podlegających notyfikacji w Unii Europejskiej oraz o wygaszeniu ognisk tych chorób.

Tabela 15

Wykaz gatunków dzikiego ptactwa, od których pobiera się próbki do badań na obecność grypy ptaków (gatunki docelowe)

Lp.	Nazwa naukowa	Nazwa zwyczajowa
1	<i>Accipiter gentilis</i>	<i>Jastrząb gołębiarz</i>
2	<i>Accipiter nisus</i>	<i>Krogulec</i>
3	<i>Anas acuta</i>	<i>Rożeniec</i>
4	<i>Anas clypeata</i>	<i>Plaskonos</i>
5	<i>Anas crecca</i>	<i>Cyraneczka</i>
6	<i>Anas penelope</i>	<i>Świstun</i>
7	<i>Anas platyrhynchos</i>	<i>Kaczka krzyżówka</i>
8	<i>Anas querquedula</i>	<i>Cyranka</i>
9	<i>Anas strepera</i>	<i>Krakwa</i>
10	<i>Anser albifrons albifrons</i>	<i>Gęś białoczelna (europejska rasa)</i>
11	<i>Anser anser</i>	<i>Gęś gęgawa</i>
12	<i>Anser brachyrhynchus</i>	<i>Gęś krótkodzioba</i>
13	<i>Anser erythropus</i>	<i>Gęś mała</i>
14	<i>Anser fabalis</i>	<i>Gęś zbożowa</i>
15	<i>Ardea cinerea</i>	<i>Czapla siwa</i>
16	<i>Aythya ferina</i>	<i>Głowienka</i>
17	<i>Aythya fuligula</i>	<i>Czernica</i>
18	<i>Branta bernicla</i>	<i>Bernikla obroźna</i>
19	<i>Branta canadensis</i>	<i>Bernikla kanadyjska</i>
20	<i>Branta leucopsis</i>	<i>Bernikla białolica</i>
21	<i>Branta ruficollis</i>	<i>Bernikla rdzawoszyja</i>
22	<i>Bubo bubo</i>	<i>Puchacz</i>
23	<i>Buteo buteo</i>	<i>Myszołów zwyczajny</i>

24	<i>Buteo lagopus</i>	<i>Myszołów włochaty</i>
25	<i>Cairina moschata</i>	<i>Piżmówka amerykańska</i>
26	<i>Ciconia ciconia</i>	<i>Bocian biały</i>
27	<i>Circus aeruginosus</i>	<i>Błotniak stawowy</i>
28	<i>Cygnus columbianus</i>	<i>Łabędź czarnodzioby</i>
29	<i>Cygnus cygnus</i>	<i>Łabędź krzykliwy</i>
30	<i>Cygnus olor</i>	<i>Łabędź niemy</i>
31	<i>Falco peregrinus</i>	<i>Sokół wędrowny</i>
32	<i>Falco tinnunculus</i>	<i>Pustułka</i>
33	<i>Fulica atra</i>	<i>Łyska</i>
34	<i>Larus canus</i>	<i>Mewa pospolita</i>
35	<i>Larus ridibundus</i>	<i>Mewa śmieszka</i>
36	<i>Limosa limosa</i>	<i>Rycyk</i>
37	<i>Marmaronetta angustirostris</i>	<i>Marmurka</i>
38	<i>Mergus albellus</i>	<i>Tracz bielaczek</i>
39	<i>Milvus migrans</i>	<i>Kania czarna</i>
40	<i>Milvus milvus</i>	<i>Kania ruda</i>
41	<i>Netta rufina</i>	<i>Helmiatka</i>
42	<i>Phalacrocorax carbo</i>	<i>Kormoran czarny</i>
43	<i>Philomachus pugnax</i>	<i>Batalion</i>
44	<i>Pica pica</i>	<i>Sroka</i>
45	<i>Pluvialis apricaria</i>	<i>Siewka złota</i>
46	<i>Podiceps cristatus</i>	<i>Perkoz dwuczuby</i>
47	<i>Podiceps nigricollis</i>	<i>Perkoz zauszniak</i>
48	<i>Porphyrio porphyrio</i>	<i>Modrzyk</i>
49	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	<i>Perkozek</i>
50	<i>Vanellus vanellus</i>	<i>Czajka</i>

4. Koszty realizacji programu

4.1. Nadzór nad drobiem

Tabela 16

Środki kwalifikujące się do współfinansowania nadzoru nad drobiem						
Metody badania laboratoryjnego	Liczba testów do wykonania według danej metody	Koszt jednostkowy testów (według danej metody) w zł	Koszt jednostkowy testów (według danej metody) w euro*	Koszt całkowity w zł	Koszt całkowity w euro*	Finansowanie unijne (tak/nie)
Wstępne serologiczne badanie przesiewowe ^{a)}	-	-	-	-	-	-
Test zahamowania hemaglutynacji HI na obecność H5/H7 ^(b)	17 570 + 700 (powtórne badanie) = 18 270	36	8,89	657 720	162 420,30	tak
Test izolacji wirusa (badania retrospektywne)	6	279	68,89	1 674	413,34	tak
Test PCR (badania retrospektywne)	48	333	82,22	15 984	3 946,56	tak
Inne środki, jakie mają być podjęte	-	-	-	-	-	-
Kontrola wyrywkowa	-	-	-	-	-	-
Pozostałe	Pobieranie i przesyłanie próbek do laboratorium (8 785 próbek)	2	0,49	17 570	4 304,65	tak
Razem		-		692 948	171 084,85	-

a) Określić badanie laboratoryjne, które należy przeprowadzić.

b) Określić liczbę testów na obecność H5 i H7.

* Wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 4,05 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Finansów z dnia 12 września 2012 r. dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw). Są to szacunkowe koszty realizacji programu, które zostały dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2013 z dnia 25 stycznia 2013 r. (Dz. U. poz. 169).

4.2. Nadzór nad dzikim ptactwem

Tabela 17

Środki kwalifikujące się do współfinansowania nadzoru nad dzikim ptactwem

Metody badania laboratoryjnego	Liczba testów do wykonania według danej metody	Koszt jednostkowy testów (według danej metody) w zł	Koszt jednostkowy testów (według danej metody) w euro*	Koszt całkowity w zł	Koszt całkowity w euro*	Finansowanie unijne (tak/nie)
Wstępne serologiczne badanie przesiewowe	-	-	-	-	-	-
Test zahamowania hemaglutynacji HI na obecność H5/H7	-	-	-	-	-	-
Test izolacji wirusa	5	279	68,89	1 395	344,45	tak
Badanie PCR	50	333	82,22	16 650	4 111	tak
	5 (badanie identyfikacyjne)	403	99,51	2015	497,55	

Inne środki, jakie mają być podjęte	-	-	-	-	-	-
Kontrola wrywkowa	-	-	-	-	-	-
Pozostałe	Pobieranie i przesyłanie próbek do laboratorium (50 próbek)	20	4,94	1000	247	tak
Razem	-	-	-	21 060	5 200	-

Wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 4,05 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Finansów z dnia 12 września 2012 r. dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw). Są to szacunkowe koszty realizacji programu, które zostały dostosowane do wielkości wydatków przewidzianych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2013 z dnia 25 stycznia 2013 r.

Przewiduje się, że szacunkowy łączny koszt realizacji programu (badanie drobiu i ptaków dzikich) wyniesie:

1) w zł – $692\,948 + 21\,060 = 714\,008$;

2) w euro – $171\,084,85 + 5\,200 = 176\,284,85$.